

УНИЈА

БИЛТЕН

www.unijairl.org

Број 17. Год. III Београд јануар 2006. Бесплатан примерак

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

ДР САНДА РАШКОВИЋ-ИВИЋ ПРИМИЛА ПРЕДСТАВНИКЕ УНИЈЕ- САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ГЛЕДАМ КАО ПАРТНЕРЕ

Делегација Уније, коју су чинили представници шест њених чланица и извршни директор и новинар Билтена Уније, упознала је председницу Координационог центра са резултатима досадашњег рада и будућим плановима. Истовремено, др Рашковић-Ивић је, у краћим цртама, своје госте обавестила о тренутним активностима Центра, истичући да ће Унија имати подршку у даљем раду. Госпођа Рашковић-Ивић је најавила, у најскорије време, заједничке акције у реализацији повратка расељених лица у које би, како је рекла, осим Уније, најдиректније требало да буду укључени Високи комесаријат УН за избеглице (UNHCR) и Дански савет за избеглице (DRC). На крају разговора прихваћена је идеја да Координациони центар и Унија потпишу званични акт- Меморандум о заједничкој сарадњи.

На почетку састанка, представници Уније су се, пре свега, захвалили др Рашковић-Ивић, на издвојеном времену, нагласивши да сматрају да и Координациони центар и Унија имају исту мисију, како на најбољи начин помоћи интерно расељеним лицима у превазилажењу проблема с којима се они тренутно суочавају. Изразивши жељу за интензивирањем и унапређењем сарадње с Координационим центром, представници Уније упознали су др Рашковић-Ивић, да је Унија директан имплементациони партнер УНХЦР-а у пројекту побољшања информисаности ИРЛ. Осим информативног сегмента, у сарадњи са ДРЦ-ом, Унија ради на одабиру ИРЛ који учествују у раду 17 општинских радних група широм Космета, на чијим се седницама доносе битна документа и одлуке везане за повратак. Представљена је и иницијатива Уније о отварању канцеларије у Приштини, како би се успоставио што бољи контакт са представницима УНМИК-а, међународних и локалних невладиних организација које се баве питањем повратка. Представници Уније информисали су др Рашковић-Ивић и са другим активностима с којима се тренутно баве и будућим плановима.

"Веома ми је драго да сте и даље врло активни и уједињени, пошто вас све више-мање памтим и познајем по добрим акцијама, из времена док сам била комесар за избеглице од 2001-2003. године. Ова година је преломна година за Косово и Метохију и уопште за нашу државу. Уверена сам да ћемо ми то све издржати и превазићи", рекла је др Рашковић-Ивић, додавши да је охрабрена чињеницом да Унија има податке о потенцијалним повратницима, тим пре, што у оквиру Преговарачког тима за КиМ, она води групу за повратак. "Поред тога сам копредседавајући и у Радној групи за културно - религијску баштину, а помажем, колико могу, и групу за децентрализацију. То су све конкретна питања, не правничко-статусна, него животна", истакла је Рашковић-Ивић. Напоменула је, да ће се најпре кренути у решавање статуса интерно-интерно расељених лица, а потом људи из колективних центара.

Говорећи о раду невладиних организација, госпођа Рашковић-Ивић рекла је да их сматра партнерима, истакавши своја добра искуства, још док је била комесар за избеглице, са УНХЦР-ом и ДРЦ-ом.

"Очекујем да ће Унија, заједно с људима задуженим да то раде у Координационом центру, уз подршку Комесаријата за избеглице, кренути према потенцијалним повратницима у колективне центре, као и преко ваше мреже, према ИРЛ с циљем да ураде препознавање потенцијалних повратника.

Веома је важно, да то урадимо што пре и да за овај пројекат затражимо помоћ од УНХЦР-а и ДРЦ-а, јер и они су заинтересовани да подрже повратак ИРЛ, која су за то изразила жељу.

Шире, о овом пројекту, али и о стратегији Преговарачког тима за КиМ, питању статуса, децентрализацији, као и актуелним проблемима на Космету (безбедности, слободи кретања, рестрикцијама ел. енергије, укидању телефонских линија и др.), Меморандуму о сарадњи са Унијом, можете прочитати у интервјуу који ће др Санда Рашковић-Ивић дати за следећи број Билтена Уније.

У ОВОМ БРОЈУ:

СЛАВИША КОСТИЋ ПОСЕТИО ИРЛ (ст. 2, 3 и 4)

ЛУКАВАЦ - ДРУГИ ДОМ (ст. 5)

ДИЛЕМА - ПОВРАТАК ИЛИ ИНТЕГРАЦИЈА (ст. 6)

ПРИЗРЕНЦИ У ИШЧЕКИВАЊУ (ст. 7)

ПОВРАТАК У КОВАГЕ (ст. 8)

ИНТЕРВЈУ - РЕШАД ГАШИ (ст. 9)

ДЕЦА РАСЕЉЕНИХ КОД ИСЕЉЕНИКА У ДАБЛИНУ (ст. 10)

ГЛАС КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ОБЕЛЕЖИО ШЕСТ ГОДИНА ПОСТОЈАЊА (ст. 12)

**СЛАВИША КОСТИЋ, СПЕЦИЈАЛНИ САВЕТНИК ШЕФА УНМИК-а ПОСЕТИО
РАСЕЉЕНА ЛИЦА У ЦЕНТРАЛНОЈ СРБИЈИ**

РАСЕЉЕНА ЛИЦА МОРАЈУ ДА СЕ ОДЛУЧЕ ЗА ПОВРАТАК ИЛИ ИНТЕГРАЦИЈУ

Славиша Костић, специјални саветник за повратак Сорена Јесена-Петерсена, у пратњи својих сарадница Еве Турик и Мирјане Јоановић из београдске УНМИК канцеларије за повратак и заједнице, средином јануара, боравио је на територији централне Србије. Том приликом упознао се са условима живота расељених лица тренутно настањених на подручју Смедерева, Крагујевца и Краљева. Костић је посебно интересовање показао за лица смештена у колективним центрима. Упознавши их с тренутном ситуацијом на Космету, позвао их је да се врате, што је код ИРЛ наишло на различите коментаре.

Првог дана, Славиша Костић, у пратњи својих сарадница и Славице Милуновић из удружења Божур Смедеревска Паланка, посетио је један од највећих колективних центара у Србији Радинац, поред Смедерева.

ВЕЋИНА ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ

На подручју општине Смедерево тренутно живи између 6-7 хиљада избеглих и расељених лица, а да их је, до пре неколико година, било преко 15 хиљада, рекао је Слободан Аджић, управник овог колективног центра, непосредно по доласку ове делегације у обилазак расељених. У кампу, који постоји од 1995. године, када је званично основан, овде је било око 1200 људи, али се временом тај број смањивао. Тренутно, у центру, борави 655 особа, од којих су њих 80 избеглице из Хрватске, а 575 интерно расељена лица.

УС СТИЛП Србија, у чијем се власништву тренутно камп налази, склопио је уговор са Комесаријатом о пружању смештаја и исхране његовим становницима. Овде имамо око 150 породица из разних крајева Космета. Они су дошли 1999. године и махом су се сви ту задржали. Комесаријат за избеглице шаље нам кориснике и из других кампова који се затварају, а ми смо предвиђени за затварање негде крајем ове године. Неколико породица, из популације расељених лица, ове године је напустило колективни центар и интегрисали се у локалну заједницу. За ових годину и по дана немам податке да се неко из кампа вратио на Космет, укратко је Аджић информисао госте о ситуацији у овом

*Славиша Костић са сарадницама и Слободаном Аджићем
ујравником колективног центра Радинац*

колективном центру.

Затим су о условима живота и даљим плановима говорили представници породица расељених. Љубиша Станковић, овде је стигао из Урошевца, где је радио у једном од погона смедеревске железаре. Каже, да су очекивали да ће да се запосле, овде, у железари, међутим, нису примљени. У Урошевцу му је остао стан у коме се тренутно налази узурпатор. Не мисли да се врати, као ни жена и син с којима дели смештај у кампу. Стан би најрадије продао и интегрисао се у локалну средину. Сличан став дели и Векослав Јосифовић из Призрена, који у две собице живи с мајком и братовом породицом. У Призрену има велику породичну кућу узурпи-

УВЕК НА ТЕРЕНУ

Приликом боравка у централној Србији, Костић је посетио и чланице Уније, "Божур" у Смедеревској Паланци, "Завичај за повратак" у Крагујевцу и "Југ" у Краљеву, као и Канцеларију Уније у

Смедеревска Паланка

Београд

Крагујевац

Београду, похваливши њихове активности, "јер представнике Уније, врло често виђам на терену, на простору Косова и Метохије, где доста успешно раде на многим питањима везаним за повратак расељених и остваривању њихових права", рекао је Славиша Костић.

рану од стране Албанца. Продао би је, каже, и купио нешто овде. Алексић Јован из Баковице, сматра да у овај град, за Србе, нема повратка. Мића Недељковић из Суве Реке, коме су убијени отац и бака 1999. године, живи у центру са мајком и деветеро браће. Пре неког времена, оженио се и има дете. У старом крају је имао кућу и стан, сада, како каже, нема ништа. Сумња у одржив повратак у Суву Реку, једнако као и Милисав Димић из Обилића, у овај град. Да не деле сви такво мишљење, чули смо од Драгана Крстића, прогнаног из Обилића. Он има осморо деце и девето на

*Различите ојшце
Драган Крстић за повратак*

пути. Крстић би се вратио. Не мора то бити Обилић, може Грачаница, Суви До, само да ми се обезбеди смештај и пронађе некакав посао. Када бих могао издржавати вишечлану породицу, вратио бих се одмах, тврди Крстић.

ДРУГИ ДАН, ДРУГА СЛИКА

У колективном центру Трмбас смештеном на ободу Крагујевца, Славишу Костића и Дому Палић, извршног директора Удружења Завичај за повратак, његовог

О САРАДЊИ БОЉА СА СОРЕНОМ НЕГО СА СРБИМА

"Жалосна је реалност, да сви ми који се бавимо питањима расељених немамо међусобну сарадњу. То се односи и на представнике Министарства за заједнице и повратак у влади Косова и на Координациони центар. Што се мене тиче, спреман сам за сваки вид сарадње. У моју канцеларију у Приштини сви они који имају жељу за сарадњом су добродошли", прича Славиша Костић о сарадњи са српским представницима.

"Са Сореном Јесеном-Петерсеном имао сам више састанака. Било појединачно, било као члан Српске листе за КиМ. Само бих хтео да разјасним, да сам ја више везан за рад UNMIK канцеларије за повратак и заједнице, него што сам у директној вези са Петерсеном", одговорио је Костић на питање о његовим односима са шефом UNMIK-а.

домаћина у овом граду, другог дана посете, дочекали су, осим становника колективног центра, и Зоран Стојановић, директор сектора за бригу о угроженим групама града Крагујевца и Звонко Живановић, управник центра. У Трмбасу живи 252 интерно расељена лица. Од тог броја, 35 њих имају само смештај, а хране се о свом трошку. Породице, које се налазе у овом центру, избегле су из Ораховца, Истока, Липљана, Суве Реке, Накарада, Клине и из других места. Интересовање за разговор са специјалним саветником за повратак било је доста велико. Сала је била

*Љубиша Стилковић
за интервју*

препуна, а људи су постављали конкретна и јасна питања. Највише њих односило се на повратак у Ораховац (безбедност, слобода кретања, посао). Породица Трајковић из Суве Реке, питала је зашто нико не покреће питање повратка у Суву Реку, јер се само у овом центру налази њих једанаесторо заинтересованих за тај процес. Једна породица из Липљана, такође, показала је велико интересовање за повратак и највероватније ће се, како кажу, у најскорије време вратити на простор Косова и Метохије.

Разговор са стилковићима Неродимља

После обиласка КЦ Трмбас у канцеларији удружења Завичај за повратак Славишу Костића, сачекала је група од дванаесторо људи из села Неродимља, заједно са Новицом Јовановићем из Синергије. Они су само потврдили јасну жељу да се врате у Неродимље, село у општини

Урошевац. До 1999. године бројало је око 400 домаћинстава. Мештани су захтевали да им се помогне око повратка. Договорено је да дају предлог за учесника на Општинској радној групи. Одласком на ОРГ, такво лице би најбоље могло заступати своје сународнике и пренети им тамо изнете ставове, закључили су учесници овог састанка.

ЖЕЉА ЗА ПОВРАТКОМ

Трећег дана боравка Славиша Костић са сарадницама, посетио је најпре канцеларију удружења расељених Југ. Тамо су га дочекали Александар Грковић, извршни директор ове организације, али и велики број интерно расељених лица. Представницима села Берково, Кош, Плањане, Драјчићи, града Призрена, као и учесницима ОРГ у Ораховцу, обратио се Славиша Костић и упознао све присутне о циљу и сврси своје посете, као и о плановима за наредни период. Планови се односе на одрживи повратак ИРЛ Срба и другог неалбанског становништва на Косово и Метохију. Највише се говорило о томе колико је и у којој мери код њих још увек присутна жеља за повратком на Космет. Након тога, свим присутним ИРЛ је омогућено да изнесу своје виђење тренутне ситуације у Србији и на Косову и Метохији, као и да поставе питања за која су мис-

центру, тренутној ситуацији, али и о њиховој жељи за повратком у своје родно место. Највећи број расељених, с којима је обављен разговор, изразио је жељу да се врати на своје вековно огњиште. Примера ради, чак 48 породица из села Стари Качаник показало је спремност да се одмах

Индивидуални разговори

врати на Космет. Њихову спремност за повратком дели и највећи број ИРЛ-а из других места са простора Косова, а који су тренутно смештени, не само у овом колективном центру, већ и у свим другим центрима (има их укупно седам) на територији града Краљева.

ЛИЧНА КАРТА

"Рођен сам у Грачаници, школовао се у Приштини и на истоименом Универзитету добио звање дипломираног инжењера. Радио сам на различитим пословима, од руководећих до приватног бизниса у земљи и иностранству. Нисам ожењен, живим с родитељима и братом у Грачаници и један сам од ретких Срба који се налази на неком положају, а живе на Косову и Метохији", каже о својој биографији Славиша Костић, додајући да се овог посла прихватио како би својим радом помогао људима у расељењу да се врате на просторе КиМ, на своју очевину и дедовину, чиме би на најбољи начин заштитили своју имовину.

лили да им чланови делегације УНМИК-а могу дати одговор. Било је речи о проблемима расељених лица у Србији, нерешеним имовинским питањима, узурпираној имовини, о могућностима повратка ИРЛ на своја огњишта. Разматрани су и проблеми са којима се расељена лица најчешће сусрећу приликом повратка (безбедност, незапосленост, могућност образовања, приступ институцијама и др.).

По завршетку састанка, делегација УНМИК-а, са два представника из организације ЈУГ, посетила је интерно расељена лица у колективном центру Вила Маричић у Матарушкој Бањи. У овом колективном центру тренутно има око 200 расељених Срба, претежно из Клинавца, Кијева, Млечана, Беркова, Старог Качаника и других места.

Чланови делегације УНМИК-а разговарали су са ИРЛ-а о њиховим проблемима, условима живота у колективном

ЛОКАЦИЈЕ ПОВРАТКА

Обилазећи расељена лица, у више колективних центара широм централне Србије, само се потврдио мој ранији став да је то најугроженија група прогнаних лица са простора Косова и Метохије. Обично се за ову популацију расељених каже да се нису снашли, да живе под изузетно тешким условима. То је и један од разлога што сам овде. Да их

Где су њи?

упознам са тренутном ситуацијом на простору Космета, да их позovem да се врате у места из којих су прогнани, ракао је за Билтен Уније Славиша Костић, непосредно по обиласку расељених лица, смештених у колективним центрима у Смедереву, Крагујевцу и Краљеву. Што се тиче колективних центара, као човек, мислим да такав вид

Суиroyнoсiи

Сiанoвници КЦ "Радинац", Смедерeвo рeшaвaњa пitaњa рacељeних ниjе дoбaр и зaлaжeм сe зa oпциjу укидaњa рacељeничких кaмпoвa. Људи мoрaју дa сe oдлучe или зa пoврaтaк или зa рeшaвaњa њихoвих пitaњa у срeдинaмa гдe жeлe дa сe интeгрисху. Живeти oд нeчиjе пoмoћи, хрaнити сe нa кaзaну, бити у стaлнoм стрaху oд зaтвaрaњa кoлeктивних цeнтaрa ствaрa дoдaтнe стрeсoвe рacељeнимa. Свaкo oд њих, уместo тoгa, жeли дa имa свoј дoм, свoју кућу, свoју бaшту, кaжe Кoстић и дoдaјe дa jе

Сiанoвници КЦ "Трмбас", Кражyјeвaи

пoврaтaк у oдрeђeнe срeдинe мoгућ. Кaо дoбрe лoкaциjе пoврaткa Кoстић jе истaкaо сeлa oкo Истoкa, Урoшeвцa, Гњилaнa, a ниjе искључиo, у ближoј бyдућнoсти, мoгући пoврaтaк у вeћe грaдoвe, Истoк, Пeћ, Призрeн, Урoшeвaц, Гњилaнe...

Припремили: Дoстa Пaлић
Алeксaндaр Гркoвић
Жeљкo Бeкић

С пyтoвaњa пo Кoсoвy и Мeтoхији

НАШ ДРУГИ ДОМ У СУВОМ ЛУКАВЦУ

Сeлo, Суви Лукaвaц, смeштeнo чeтири килoмeтрa oд Oсoјaнa, прe рaтa jе брoјaлo 56 српских кућа и 6 aшкaлијских. Свe кућe срушeнe су 1999. гoдинe. Сeлo зaмрлo, oстaлo бeз свoјих мeштaнa. Свaкo jе нaшaо нeкo приврeмeнo утoчиштe. Кaкo сe кo снaшaо. Тaмo нeгдe дaлeкo, чeкaли су пoзив зa пoврaтaк. Чeкaли и дoчeкaли. Пoчињe и oбнoвa. У првoј фaзи, зaхвaљујући дoнaцији нeмaчкe влaдe, oбнoвљeнe су 22 кућe, 19 српских и три aшкaлијскe. Зa другу фaзу, кoјa jе тренутнo у тoкy, прeдвиђeнo jе јoш oсaм кућа.

Михaјлo Дубић, избeгao jе сa свoјим сeљaнимa и смeстиo сe у Краљeвo. Чeкaјући пoврaтaк, у избeглиштвy jе дoживeо тeшкe тренуткe. Изгубиo jе брaтa, oстaли снaјa и брaтaнци, мaјкa, другa брaћa. Тeшкo jе у туђини. Мaлo кo тe рaзумe, свaкo имa свoјe прoблeмe. Михaјлo сe мeђу првимa пријaвиo зa пoврaтaк. Рaзрушeнa кућа му jе oбнoвљeнa и и Михaјлo сa јoш 21 пoрoдицoм пoнoвo пoчињe нeки нoви живoт у свoм Лукaвцy. Свe сe прoмeнилo. Свудa рушeвинe. Свeдoци нeкoг прoшлoг ружнoг врeмeнa. Михaјлo сe трудити дa их нe примeћујe. Рaди у Дoмy здрaвљa у Oсoјaну. Срeћaн jе, имa дoбaр кoлeктив, имa oбaвeзa, a и рeдoвнy плaту. Штa би рaдиo дa ниjе тoгa. Нaјчeштe пyтујe сeoским кoмбидeм с двaнaeстoрo српских ђaкa дo шкoлe у Oсoјaну. Oни имaју шкoлу у свoм сeлу, aли њy пoхaђaју сaмo aлбaнски ђaци.

Нa нaшим пyтoвaњимa пo Мeтoхији, чeстo мoрaмo дa зaнoћимo. Нeкaкo нaјвишe вoлимo дa тo бyдe кoд Михaјлa. Oсeћaмo сe кaо у свoјoј кући. Тo jе Михaјлoвa зaслугa, кoји сe трудити дa пoрeд oсмeхa кoјим нaс стaлнo дoчeкa, вeдрoг дyхa и лeпих рeчи, пoнуди и рaзнoврcнy трпeзу. Живити сaм, aли сe тo нe примeћујe. Кућа урeднa, зимницa спрeмљeнa, увeк тoплo.

Кaо и сви и Михaјлo сe нaдa брoјнијeм пoврaткy, jер бeз њeгa ћe сe тeшкo oпстaти. "Врaтитe сe свoјoј кући, jер нa свoмe сe и мyкa лaкшe пoднoси", пoручујe свoјим сyнaрoдницимa.

Михaјлo Дубић, иoврaйник у Суви Лукaвaи

Слaвицa Милунoвић

ПРОБЛЕМИ И ДИЛЕМЕ РАСЕЉЕНИХ И ИЗБЕГЛИХ ЛИЦА У НИШКОМ РЕГИОНУ

У НЕДОУМИЦИ ПОВРАТАК ИЛИ ИНТЕГРАЦИЈА

Решавање стамбеног питања, један је од највећих проблема који годинама тишти породице расељених и избеглих лица. Већина њих смештена је у колективним центрима или су тренутно пребивалиште пронашли у приватном смештају. Непотребно је наглашавати, да је један од најбитних предуслова преживљавања ове популације у дуготрајном процесу повратка или интеграције, управо решавање стамбеног питања. Уз решавање стамбеног, други, или једнако тако битан проблем с којим се расељена и избегла лица сусрећу је питање запослења.

СТАЊЕ

Услови живота у колективном центру су на доњој граници прихватљивости, а до краја године требало би да буду затворени. Овај процес иде својим током, а привремени корисници смештаја у колективним центрима, решавају своју будућност најчешће по систему снађи се. Један број породица одлучује се за повратак на своју имовину на Косово и Метохију, али њих је у овом тренутку релативно мали број. Неки, опет, показују жељу за интеграцијом у локалној средини.

Приватни смештај максимално оптерећује породице високом закупнина, што врши додатни притисак на њихова већ ионако мала и нередовна примања. С проблемом становања, поред интерно расељених са Косова и Метохије, суочене су и избеглице које су добиле држављанство Србије, као и породице које имају статус избеглица. Коначно решење стамбеног питања тешко је очекивати на

задовољавајући начин, поготово, ако се то односи на дужи временски рок или трајно.

МОГУЋИ ПРАВЦИ

Незапосленост је, такође, egzистенционални проблем с којим се суочавају избегла и расељена лица. На презасићеним тржиштима рада, њима је до посла, због нерешеног статуса у коме се налазе, још теже доћи. Незапосленост директно утиче и на проналажење смештаја, јер ови људи немају стална примања за плаћање стана.

Начин на који би се, евентуално, могао решити овај проблем, је испитивање могућности да се наведена питања могу решити спајањем породица избеглих и расељених са старачким домаћинствима у Србији. Тиме би ови први решили стамбено питање, а у неким срединама и egzистенцијално, док би другима, поготово у опустошеним селима, помоћ младих људи и потенцијала с којим располажу, омогућио мирнију и сигурнију старост.

Чињеница је да постоје велики неискоришћени ресурси, као што су пољопривреда, сточарство и други. На овај начин, људи у стању потребе, заједнички би решавали своје проблеме у зависности од међусобних договора заинтересованих страна. Обезбеђивање трајних решења за све избеглице и расељена лица, међународна заједница, регионалне, националне и локалне власти морају да раде заједно.

ОБЕЗБЕЂЕНО ГРЕЈАЊЕ

Обилазећи колективне центре у Нишком региону, представници "Срећне породице", распитивали су се о условима у којима живе њихови станари. Одговори, добијени од корисника центара, нису охрабрујући. Наиме, већина њих каже да је исхрана некавалитетна и недовољна, а да је и грејање слабо. Наравно, када причају о својим проблемима, желе да остану анонимни.

Ипак, у овим зимским, леденим данима, питање грејања намеће се као приоритетно. Драган Јовановић, повереник комесаријата у Алексинцу, каже да се колективни центар "Мотел Морава" греје на мазут који је обезбеђен средствима Комесаријата за избеглице, као и смештај и исхрана за све кориснике колективних центара. Колективни центри "Алексиначки рудници", "Брђанка" и "Дражевац" греју се на струју, додаје он.

У Дољевцу једини преостао колективни центар Мостоградња греје се како се корисници снађу, на дрва или на струју, каже Данијела Костић, секретар Општинске организације Црвеног крста. У Нишкој Бањи, колективни центар "Хотел Србија" има парно грејање, где мазут, такође, обезбеђује Комесаријат за избеглице, као и смештај и исхрану. У колективном центру "Јосиф Колумбо" у Нишу је исти случај.

ПРИМЕРИ

Сви они који се баве проблемима избеглица и расељених требало би да учине максималне напоре, да тим људима, сада и овде, буде лакше, јер њихово чекање решења, повратак или интеграција, може да потраје. Донација страних организација је све мање, тамо где би их још увек морало бити у храни, хигијени, одећи, обући, школском прибору, енергентима и опреми.

Срећна породица и даље, у сарадњи са ИНТЕРСОСОМ, помаже својим корисницима да кроз програм откупа кућа са пет хиљада евра помажу онима који се за то одреде или пређу у приватни смештај уз удређену помоћ. Можда на изглед изгледа скромно, али расељеним лицима значи много. Таквим примером, који је само плод сарадње једне локалне и једне међународне невладине организације, свакако би требало да пођу они који располажу са много већим средствима и могућностима.

Радмила Вулићевић

ПРИЗРЕНЦИ У РАСЕЉЕЊУ

У ИШЧЕКИВАЊУ ПОВРАТКА

Свако своју бригу брине. И свакоме су његова брига и бол највећи. Повратници већ дуже време очекују жељно дан повратка. Али за велики број њих, до повратка никако да дође. Разлог, пре свега, политичке природе. Безбедност и финансијска средства за реконструкцију и одрживост повратника. Кога год од повратника питате за оцену могућности суживота са комшијама, јединствени су у одговору - комшија се не боје, живеће поново заједно, имају њихову подршку.

Од ставова водећих политичара и партија све зависи. Народ, а поготово косовски, научио је да се повинује смерницама актуелних власти. Смрт Ибрахима Ругове, још једна је непознаница даље судбине повратника и оних који на Косову и Метохији живе.

Једно је сигурно, новца за подршку повратника тренутно нема, а биће га све мање.

Новаке, чекајући сународнике

ДИЛЕМЕ

Предстојећа донаторска конференција у фебруару, даће одговоре једном броју повратника. Шта ће остали? Докле ће издржати у испитивању жеље за повратком на своје?

Са том дилемом се боре и повратници у Призрен град. Дуго о повратку у овај град није било речи. У 2005. је ово питање интензивано, дата велика нада. Отпочела је активност око повратка у Поткаљају, усвојен Концепт папир Светог Спаса, почели појединачни

ПРЕУЗИМАЊЕ ТУЖБИ

Удружење Свети Спас је преузело један број тужби за надокнаду штете које су након пријема од стране надлежних судова са Косова и Метохије враћене, и на којима је утиснут пријемни печат Суда. Више од две стотине тужби чека на преузимање од стране подносилаца, који се ни након телефонских позива од стране сарадника Удружења, нису појавили. Позивају се корисници да преузму своје тужбе, које ће им послужити као доказ у каснијој фази, да су уредно и благовремено поднели захтев за надокнаду штете. Списак са именима пристиглих тужби налази се на огласној табли удружења Свети Спас, а о истом се можете информисати у канцеларији Удружења, или телефоном на број 011/2686-161.

самоиницијативни повратци. Реализацијом планираног, требало се вратити преко 100 породица. А онда се одједном стало. Разлог, недостатак финансијских средстава.

НАДА

Ових дана, на захтев заинтересованих повратника, уз посредовање удружења Свети Спас, УНМИК Призрена је актуелизирао питање повратка у Призрен град. Најављене су ИДИ-ИНФОРМИШИ посете за месец фебруар, на којима ће се у централној Србији одржати сусрет са повратницима, и исти информисати о могућностима повратка. То ће уједно бити прилика и да повратници поставе питања везана за повратак и одрживост. Очекујемо да ће убрзо након овог информативног састанка бити створени услови за реалну оцену о могућностима повратка на пролеће ове године.

САСТАНАК

Иди-информиши посета за повратнике у Призрен град, најављена је за 18 фебруар, а одржаће се у Београду. На састанку ће се расељенима обратити представници УНМИК-а, УНХЦР-а, други представници међународне заједнице и Албанци-представници служби за повратак при Скупштини општине Призрен. Расељени ће добити одговоре на питања везана за повратак и одрживост, дати своју коначну реч о повратку или интеграцији, након чега ће у пролеће кренути реконструкција. Прилику за присуство на овом информативном састанку имаће само повратници који су уредно регистровани у бази повратника у удружењу Свети Спас. Корисницима ван територије Београда, који се благовремено најаве за присуство, Удружење ће рефундирати трошкове превоза. Спровођење ИДИ-ИНФОРМИШИ активности обавиће се уз помоћ Скупштине општине Стари град. За све додатне информације, корисници се могу обратити на телефон удружења 011/2686-161.

БУДУЋНОСТ

Малобројни самоиницијативни повратници и они који град нису уопште напуштали, такође ишчекују резултате ових активности. Повратак расељених, потврдиће да њихово пожртвовање није било узалудно. Повратак расељених у град, ишчекују и повратници из околних села, Новака, Смаћа и села Средачке жупе. Живот на селу, стварање пољопривредних производа без потрошача, нема смисла. Повратак расељених у град и слободно кретање у њему, биће гарант за могућност опстанка свим повратницима околних села. Гарант, да се могу користити све остале услуге јавних служби. Предуслова за нормалан живот. За улазак у Европу.

ПОВРАТАК У КОВРАГЕ

Ковраге, мало село, лоцирано у централном делу општине Исток, дуж пута Пећ - Косовска Митровица до 1999. године, имало је мултиетнички састав. У њему су живели Албанаци, Египћани, Бошњаци, Срби и Роми. Током ратних догађаја, све породице су избегле из села. Албанске, део бошњачких и породица Египћана, вратиле су се доласком међународних снага. Српске и ромске породице, избегле у јуну 1999. године, још се нису вратиле и углавном се налазе у Србији и Црној Гори.

Почетком 2005. године, удружење расељених лица Завичај за повратак на иницијативу мештана Коврага, посебно Алексе Питулића, представника овог села у Општинској радној групи (ОРГ) Исток, извршило је потребна истраживања о жељама ИРЛ из Коврага за повратком. Већина њих је одушевљено прихватила ову идеју и изјаснила се за повратак.

ПРЕДЛОГ

У ту сврху, приступило се изради Концепт докумената за повратак у Ковраге, који је Завичај за повратак, поднео ОРГ Исток, у јуну месецу прошле године. Овај предлог наишао је на одобравање међународних и општинских власти, па је, сходно томе, настављен рад на стварању климе

Ковраге, Алекса Питулић и Јелена Мајковић, сарадници удружења "Завичај за повратак"

за повратак кроз међуетнички дијалог, израду предлога бюджета за обнову кућа и другим припремним радњама, како би се овај процес убрзао. Због извесних проблема у комуникацији са примајућом заједницом, Завичај за повратак склопио је Споразум о партнерству са НВО Европска перспектива, изузетно активном по овим питањима у Пећком региону, тако да је рад на пројекту заједнички настављен.

ПОЗИВ

Захваљујући УНХЦР-у и Данском савету за избеглице (ДРЦ), у ранијем периоду, одржане су две иди-види посете, како би се расељена лица из Коврага упознала са ситуацијом у свом крају. Нажалост, приликом тих посета, расељена лица нису имале прилике да се сретну са својим комшијама.

Крајем октобра, ДРЦ је организовао иди-информиши посету у Крагујевцу, на којој је Европска перспектива,

уз учешће представника УНМИК-а, УНХЦР-а и удружења Завичај за повратак, презентовала нацрт Концепт документа. Тридесет и двоје представника расељених лица из Коврага, дошли су да чују каква је ситуација на Космету, конкретније у Истоку и Коврагама. На састанку су се чула разна питања, а расељени су једино остали ускраћени за званично мишљење и акције које спроводе општинске власти у Истоку, а тичу се повратка у Ковраге. Једино им је саопштено да су они, начелно, подржали ову акцију. Приликом последње иди-види посете, одржане крајем новембра, организоване од стране ДРЦ-а, на заједничком састанку, биле су присутне све заинтересоване стране, а представници примајуће заједнице позвали су своје комшије Србе и Роме да се врате својим кућама.

РЕШЕЊЕ

Након многих посета, преговора и међусобног дијалога, коначно се дошло до опције која је задовољила све заинтересоване стране и Концепт папир се тренутно налази пред усвајањем. Како је њиме предвиђено, у Ковраге ће се вратити 37 породица у периоду од 12 месеци од дана обезбеђивања средстава и потписивања уговора са Европском перспективом. Завичај за повратак и Европска перспектива побринуће се да сви релевантни међународни и локални актери буду стално информисани и укључени у имплементацију пројекта.

Сусрећ са комшијама Албаницима

Ове организације ће се потрудити да и општина Исток буде укључена у подржавање њихове све веће улоге у мултисекторским пројектима за повратак.

Доста Палић

ДР РЕШАТ ГАШИ ОПШТИНСКИ СЛУЖБЕНИК ЗА ПОВРАТАК У ОПШТИНИ ШТИМЉЕ

ОЧЕКУЈЕМО ПОВРАТАК МУЖИЋАНА

Од мартовских догађања 2004. године, у општини Штимље, не живи ни један Србин. На недавно одржаној Конференцији Уније у Приштини, ту информацију добили смо од Решата Гашија, општинског службеника за повратак.

*Овог лекара, који се питањима повратка бави од 1992. године, на почетку разговора, питали смо, одакле он у овом послу, с обзиром на своју професију?

- У општини радим веома дуго, шест година. Обављао сам више функција, између осталог, био сам и директор дирекције за здравство и социјалну заштиту. Од 2002. године, почео сам да се бавим проблемима повратка. У то време био сам члан (одборник) СО Штимље. Тадашњи администратор изабрао ме је, да на нивоу општине, будем члан Радне групе за повратак.

* Рекли сте да сте члан ОРГ, да ли се састајете редовно и о чему разговарате?

- Састанци су редовни, месечни, и тврдим, да се у нашој општини много ради на том процесу. Имам подршку председника и потпредседника као и свих фактора у општини. Ми смо једина општина на Косову, која је направила концепт докуменат без учешћа других невладиних организација. У фебруару ове године, доставили смо концепт докуменат централним механизмима у Приштини и добили одговор да је он у принципу прихваћен, али недостају средства за реализацију тог пројекта.

* На шта се конкретно пројекат односи?

- По овом пројекту, прављеном за село Мужичане, свих 13 српских породица, које су некад ту живеле, иако су неке од њих и пре рата напустиле село, ставили смо у тај концепт-докуменат. Прилика је то да се људи врате у своје домове. Поновићу, да је тај докуменат у принципу усвојен и искрено се надам да ће се током 2006. године реализовати.

* Колико Мужичане има становника, Албанаца?

- Немамо тачан податак, али процена је да их има око хиљаду и по.

* Они немају ништа против да се њихове комшије врате?

- Организовали смо неколико скупова, међуетничких дијалога, како то сада воле да кажу. Боље је то назвати, људских и комшијских разговора, јер су ти људи, до скоро, живели заједно и дан-данас би могли да живе да се није умешала политика. На тим састанцима, Албанци су дали подршку својим комшијама да се врате. Поред свега тога, што је предвиђено концепт папиром, реконструкција кућа, обнова електричне мреже, водоинсталација, канализација и других комуналних ствари, предвидео сам изградњу још једне куће. Био би то Дом културе, где би људи могли да обављају своје културне активности. Ту би се више зближили. Дом би био саграђен за становнике читавог села, не само за једну заједницу, јер се залажемо за једнак живот

за све.

* Колико је Срба и неалбанаца живело, у Штимљу, пре ових сукоба. Какве су шансе да се они врате?

- Трудили смо се да обавимо повратак у град. Не бих могао да кажем, јер не располажем тачним подацима, али, отприлике, у Штимљу је живело негде око 600 лица неалбанске националности.

Већина представника Рома и Ашкалија се враћа, како су то, углавном, индивидуални повратци тешко је знати тачан број. Поменућу и село Доње Годовце, у коме је живело око 50-ак лица неалбанске националности. С њима смо неколико пута били у контакту. Још 2003. године, одржане су две-три иди-види посете, а једну иди-информиши посету нисмо могли да обавимо због недостатка важеће документације за територију Србије.

* Што се тиче општине Штимље, како она стоји на економском плану?

- Економски гледано као цело Косово. Не може да се каже да је добра ситуација, али не може човек ни да се жали. Читав регион се налази у сличној ситуацији и у Македонији, Албанији и Србији, исто се живи. Сличне су плате, цене, менталитет, то је балкански народ, не разликује се живот пуно.

СТИЖУ СРЕДСТВА

Непосредно након разговора са Решатом Гашијем сазнали смо да се Оперативна група за повратак састала у Штимљу како би ревидирала концепт папир за Мужичане.

Представница Агенције Уједињених нација за развој Косово (УНДП), потврдила је да је њена организација спремна да обави изградњу 13 кућа у селу, као и да реализује одредбу која се односи на компоненту за стицање дохотка. Средства за обе компоненте прибавиће се у оквиру УНДП програма. НВО Ериксхалпен заинтересована је за реализацију овог пројекта, нарочито за део који се односи на изградњу канализационог система и обнову електричне мреже. Представник Регионалне канцеларије УНМИК-а за заједнице и повратак, замолио је председника Скупштине општине Штимље да испита могућност да и она учествује у трошковима за овај пројекат и председник је изјавио да ће то учинити, стоји у саопштењу, које издаје УНМИК канцеларија за повратак и заједнице у Приштини

НАЈМЛАЂИ ИЗ КАТЕГОРИЈЕ РАСЕАЉЕНИХ, ЧЛАНОВИ КРЕАТИВНЕ РАДИОНИЦЕ УДРУЖЕЊА СВЕТИ СПАС, ГОСТИ СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У ИРСКОЈ

ИСЕЉЕНИЦИ УЖИВАЛИ И ПЛАКАЛИ

Настављујући дугогодишњу успешну сарадњу удружења "Свети Спас" и Одбора за хуманитарну и медицинску помоћ Гласа Косова и Метохије, чланови Креативне радионице удружења "Свети Спас", зимски распуст и светосавске свечаности провели су, дружећи се са својим домаћинима, у Даблину.

Интензивне припреме за одлазак у Даблин трајале су читавог децембра, уз стручну помоћ сарадника Културног центра Стара Пазова, Зорице Продановић, уметничког руководиоца радионице. Пожртвованост чланова радионице се ипак исплатила. Своје умеће у очувању културног наслеђа Косова и Метохије, успели су да презентују у неколико наступа.

ЗАПАЖЕНИ НАСТУПИ

Поменућемо значајније - 22. јануара хор је одговарао на Св. Литургији у Руској цркви, где су чланови радионице представљени руској заједници. На овом скупу, отац Георгије, старешина цркве, позвао је све присутне да се прикључе молитви за страдале на Косову и Метохији. У среду, 25.

јануара, у парохијском дому Руске цркве, одржан је запажен програм косовске песме и поезије, којем су, поред представника руске и српске заједнице, присуствовали и представници ирске заједнице. Присутнима је пружена прилика да се упознају и са колоритом косовске народне ношње, коју су чланови радионице имали на себи. Слободно време између наступа искоришћено је за упознавање са знаменитостима Даблина. У суботу 28. јануара, уз учешће чланова радионице, у Грчкој цркви у Даблину, одржана је Светосавска литургија, коју је служио јереј из Прага, отац Срђан (Јаблановић). Након службе, одржан је светосавски програм у извођењу представника наше радионице. Поред већ постојећег програма у репертоару радионице, за ову прилику, познати писац Тоде Николетић, пријатељ Призренаца, написао је песме у којима се описује страдање Срба са Косова и Метохије.

КОМЕНТАРИ И УТИСЦИ

Извођење програма је, у свим местима, изазвало бурне емоције и макар накратко, солидарност са прогнанима и онима који на просторима Косова и Метохије и данас живе. Долазак ове деце и њихов наступ од непроцењивог је значаја за српску заједницу у Даблину. Уживали смо у њиховој песми и плакали уз изречене стихове, најлепши је коментар, који су у име домаћина, мејлом упутили, Вера и Ненад Мијатовић.

На крају вреди нагласити, да је читав пројекат реализован без наменских финансијских средстава, уз велико залагање Добриле Секе Мандић, помоћ конзулата Ирске и наших исељеника у Ирској. Нова пријатељства и доживљаји са путовања остаће трајна успомена свих актера ове активности. Исељеницима ће у сећању остати сусрет са домовином на овај начин.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ

УСПЕШНИ И ПОЗНАТИ ЉУДИ КиМ

У едицији "Косовско-метохијска обележја", издато је друго-допуњено издање публикације "Успешни и познати људи". То је књига о личностима које су на просторима Косова и Метохије оставиле и остављају значајне трагове, доктори наука, академски грађани, уметници, ствараоци, али и пољопривредници, занатлије и други. Књига се не односи само на оне који су родом са КиМ, већ и оне који су са стране дошли и уградили себе у овај део Србије. Прва књига је обухватила преко 500 значајних људи, док је другом издању додато још 250 имена. Књигу су, крајем новембра месеца, представили Драгослав Ђетковић, главни уредник и мр Павле Џелетовић, ИП "Обележја", издавача књиге. Цена књиге 300,00 динара, а може се набавити путем телефона 3476-479, или на адреси удружења Свети Спас Београд. Књига је светлост дана, угледала на Београдском сајму књига.

ПАКЕТИЋИ МАЛИШАНИМА У КРУШЕВЦУ

Удружење Глас Косова и Метохије и његова канцеларија у Крушевцу, и ове године су у сарадњи с Општинском организацијом Црвеног крста овог града, организовали, добротом анонимних донатора, поделу новогодишњих пакетића. Деда Мраз је поделио малишанима преко 100 пакетића.

Б. Скробоња

ИЗ РАДА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

Представници Уније на састанку са председником Координационог центра у опуштеној и радној атмосфери

У цркви Св Јована и Св Саве, учесници Креативне радионице, удружења "Свети Сјас", са својим домаћинима, јерејом Срђаном Јаблановићем и вођом пуџа др Добрилом Секом Мандић

Виолетта Милковић прима пакетиће са својих десеторо деце

За успомену - отац и син са Деда Мразом

ГЛАС КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ОБЕЛЕЖИО ШЕСТ ГОДИНА ПОСТОЈАЊА

Удружење Глас Косова и Метохије прославило је 11. јануара у београдској цркви Св. Апостола Марка славу Светих 14.000 младенаца витлејемских и тако обележио шесту годину свог постојања и рада. У присуству викарног Епископа Теодосија, монаха из манастира Епархије рашко-

Са сечења славског колача

призренске и верника, владика Артемије пресекао је славски колач и пожелео успеха даљем раду Удружења.

Удружење "Глас Косова и Метохије" води г. Бранислав Скробоња из Београда и једна од главних активности

Удружења јесте издавање билтена "Гласник Косова и Метохије" са сведочанствима о животу и страдању косовско-метохијских Срба.

У својој беседи владика Артемије је страдање косовско-метохијских Срба упоредио са страдањем витлејемских младенаца који су мученички пострадали од стране цара Ирода. Владика је, такође, рекао да су вителејемски младици, пострадали у једном маху, док Срби на Косову и Метохији страдају непрекидно.

Домаћин славе била је Светлана Петрушић са породицом, а као домаћин за идућу годину пријавила се Катарина Тунић из Београда.

(КИМ ИНФО СЛУЖБА)

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка,
Првог српског устанка 109, тел. 026/ 313-893
e-mail: bozurZverat.net

Глас Косова и Метохије - Београд
Македонска 25
тел.: 011/ 3373-841
e-mail: gkimZeunet.yu
www.glaskim.co.yu

Завичај за повратак - Крагујевац
Карађорђева 17
тел. 034/ 333-219
e-mail: zavicoZinfosky.net

Југ - Краљево, Цара Душана 27/39
тел. 036/323-220
факс. 036/320-430
моб. 064/612-79-66
e-mail: agrkovicZyahoo.com

Свети Спас - Београд
Балканска 25 и Македонска 25
тел.011/2686-161
e-mail: svetspasZeunet.yu
www.svetispas.org

Срећна породица - Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/ 257-184
e-mail: vulicevicZbankerinter.net

Унија - Канцеларија у Београду
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakmZeunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић 66
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecanZsezampro.yu